

Список використаних джерел

1. Ковальчук О. В. Інноваційні підходи до надання соціальних послуг в умовах цифровізації. Соціальні технології. 2019. № 82. С. 134–140.
2. Міхєєва О. Волонтерська діяльність як інструмент професійного становлення фахівців соціальної сфери. Традиції та новації в розвитку волонтерства в Україні й за кордоном: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (02 грудня 2025 р., м. Ніжин) / за ред. О. В. Лісовця, А. І. Конончук. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2025. С.170-172
3. Петренко С. Інформаційно-цифрові технології соціально-психологічної підтримки у віддаленому доступі. Соціальна робота та соціальна освіта. 2023. № 2(11). С. 125–131.
4. Попова А. С. Цифрові технології в соціальній роботі. Львів, 2023. 128 с

Володимир Савка,

*здобувач третього рівня вищої освіти,
спеціальність 231 Соціальна робота,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль*

ГАРАНТІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ В УКРАЇНІ

***Анотація.** У роботі розглянуто гарантії соціального захисту учасників бойових дій в Україні як цілісну систему, ефективність якої визначається не лише обсягом передбачених пільг, але й здатністю держави забезпечити їх реальну доступність, якість та відповідність актуальним потребам ветеранів. Визначено, що соціальний захист УБД в Україні закріплений на законодавчому рівні та передбачає систему державних гарантій, спрямованих на забезпечення гідного рівня життя, компенсацію втрат, пов'язаних із виконанням військового обов'язку, а також створення умов для соціальної адаптації після завершення служби. Означено сферу реалізації та зміст гарантій соціального захисту УБД.*

***Ключові слова:** гарантії, соціальний захист, учасники бойових дій, соціальне забезпечення.*

Виклад основного матеріалу. Актуальність питання зумовлена необхідністю системного осмислення нормативно-правової бази, що регулює соціальний захист учасників бойових дій (УБД) в Україні. Ключовими актами у цій сфері є Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» та Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», які формують фундамент державної політики у сфері соціального забезпечення військовослужбовців і ветеранів.

Перший із зазначених законів визначає загальні засади соціального і правового захисту військовослужбовців як особливої категорії громадян. У ньому соціальний захист трактується як діяльність держави щодо створення системи гарантій, спрямованих на забезпечення реалізації конституційних прав, задоволення матеріальних і духовних потреб, а також підтримання соціальної стабільності у військовому середовищі [2]. Закон закріплює принцип рівності військовослужбовців у правах із іншими громадянами, водночас передбачаючи додаткові пільги та компенсації, обумовлені специфікою військової служби [2], його норми спрямовані переважно на період проходження служби та охоплюють також членів сімей військовослужбовців, що свідчить про превентивний характер соціального захисту.

Натомість Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» регулює правовий статус осіб після завершення військової служби та набуття статусу ветерана або учасника бойових дій, ключовим його призначення є створення належних умов для підтримання здоров'я, соціальної активності та довголіття ветеранів, а також у наданні системи пільг, соціальних гарантій і послуг [3]. Закон також передбачає реалізацію цільових програм, розвиток інфраструктури соціального обслуговування та гарантує недопустимість звуження вже наданих прав і пільг [3]. Важливо, що цей нормативний акт орієнтований на довгострокову підтримку та соціальну інтеграцію ветеранів у мирне життя.

Соціальний захист УБД в Україні закріплений на законодавчому рівні та передбачає систему державних гарантій, спрямованих на забезпечення гідного рівня життя, компенсацію втрат, пов'язаних із виконанням військового обов'язку, а також створення умов для соціальної адаптації після завершення служби. До ключових гарантій належать пільги у сфері медичного обслуговування, забезпечення лікарськими засобами, санаторно-курортне лікування, житлові пільги, знижки на оплату житлово-комунальних послуг, транспортні пільги, а також переваги у сфері освіти та працевлаштування. Ми розглядаємо гарантії соціального захисту

учасників бойових дій в Україні як цілісна система, ефективність якої визначається не лише обсягом передбачених пільг, але й здатністю держави забезпечити їх реальну доступність, якість та відповідність актуальним потребам ветеранів.

Гарантії соціального захисту учасників бойових дій [1; 2; 3].

Сфера реалізації	Зміст гарантій
Грошове забезпечення	Одноразова грошова допомога у разі поранення, інвалідності або загибелі; щорічні виплати; інші компенсаційні виплати
Пенсійне забезпечення	Призначення пенсій на пільгових умовах; підвищення пенсій; державна соціальна допомога
Трудові гарантії	Збереження місця роботи; додаткові відпустки; переваги при працевлаштуванні; захист від звільнення
Житлові та комунальні пільги	Знижки на оплату житла та комунальних послуг; забезпечення житлом; право на покращення житлових умов
Земельні пільги	Право на безоплатне отримання земельної ділянки; першочергове відведення землі
Зайнятість і економічна підтримка	Державні програми працевлаштування; перекваліфікація; підтримка підприємницької діяльності
Освіта	Пільги при вступі; державна підтримка навчання; соціальні стипендії для УБД і членів їх сімей
Медичне забезпечення	Безоплатне лікування; забезпечення ліками; санаторно-курортне лікування; реабілітація
Соціальні послуги	Соціальний супровід; догляд; обслуговування у закладах соціального захисту
Правова допомога	Право на безоплатну правничу допомогу; нотаріальні пільги
Транспортні та інші пільги	Безкоштовний або пільговий проїзд; пільги на зв'язок; першочергове обслуговування
Підтримка членів сімей	Поширення пільг на членів сімей; соціальні гарантії у разі втрати годувальника

Водночас сучасні умови вимагають удосконалення реалізації зазначених гарантій. Незважаючи на розвинену нормативну базу, спостерігаються проблеми практичного характеру: складність доступу до пільг, фрагментарність соціальних послуг, недостатня ефективність програм психологічної реабілітації та професійної адаптації, що і свідчить про необхідність переходу від декларативної моделі соціального захисту до більш адресної, комплексної та орієнтованої на потреби конкретної особи. Загалом, аналіз базових законодавчих актів дозволяє стверджувати, що в Україні сформовано системну правову основу соціального захисту

УБД, яка охоплює різні етапи їх життєвого шляху. Водночас підвищення ефективності цієї системи можливе за умови її подальшої модернізації, посилення практичної реалізації гарантій та впровадження інноваційних підходів до соціальної підтримки ветеранів.

Висновки. Систематизація гарантій показує, що соціальний захист УБД має комплексний міжсекторальний характер, охоплюючи матеріальне забезпечення, соціальні послуги, правову підтримку та механізми інтеграції. Його структура відображає логіку «життєвого циклу» військовослужбовця – від служби до реінтеграції в цивільне життя. Водночас домінування пільгової моделі поряд із програмами активної підтримки (зайнятість, освіта) свідчить про поступовий перехід до більш сучасної, інклюзивної системи соціальної політики щодо ветеранів. При цьому практика реалізації цих гарантій свідчить про наявність низки проблем: недостатня адресність соціальної допомоги, складність процедур оформлення пільг, нерівномірність доступу до послуг у різних регіонах, а також обмеженість фінансових ресурсів; недостатній рівень психологічної реабілітації УБД, що ускладнює їх соціальну інтеграцію та повернення до мирного життя.

Список використаних джерел

1. Соціальний захист учасників бойових дій та членів їх сімей : довідник з одержання державних послуг / за заг. ред. М. С. Долинської. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2025. 152 с.
https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/8663/1/Dovidka_DOLYNSKA_maket-El.pdf
2. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12_39
3. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

Ольга Сорока

*професор, доктор педагогічних наук,
завідувач кафедри соціальної роботи та
соціальної педагогіки,*

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*